

'Besluitvorming wind op land voldoet niet aan democratisch ideaal'

De besluitvorming bij de bouw van windparken de afgelopen jaren voldeed niet aan de democratische idealen van onze samenleving. De overheid riskeert een verlies aan vertrouwen van de burger. Dit stelt juriste en politicologe Sanne Akerboom die donderdag aan de Universiteit van Amsterdam promoveert op onderzoek naar deze besluitvorming.

Akerboom analyseerde de discussie en besluitvorming over wind op land vanaf de eeuwwisseling, leidend tot de vaststelling in het Energieakkoord in 2013 om in het hele land windturbines met een totaal vermogen van 6.000 MW te plaatsen. Vervolgens heeft ze in de Noordoostpolder in detail gekeken hoe deze algemene doelstelling werd vertaald in een concreet plan, en welke mogelijkheden de bevolking nog had om daar invloed op uit te oefenen.

De conclusie is weinig verheffend. In elke fase van het proces is de bevolking feitelijk buitenspel gezet, zo legt de promovenda uit in een gesprek de dag voor ze haar proefschrift aan de Universiteit van Amsterdam zal verdedigen. Ze heeft de

besluitvorming geanalyseerd vanuit een politicologisch en juridisch kader.

Ze gaat daarbij uit van een “deliberatief ideaal” van democratie: een vorm waarbij alle relevante partijen betrokken worden bij een probleem en op gelijkwaardige basis met elkaar in gesprek gaan over mogelijke oplossingen. Geen enkele partij zou daarbij een informatievoorsprong moeten hebben. “In dat gesprek moet respect zijn voor elkaars mening”, zegt Akerboom. “De beweegredenen van mensen moeten serieus worden genomen en niemand moet worden weggezet als egoïstisch.”

Sanne Akerboom (Foto: Enrico Partiti)

Burger had geen invloed op aantallen en locaties windparken

De grote doorbraak van wind op land kwam met het Energieakkoord van 2013 waarin een doelstelling van 6.000 MW werd vastgelegd. Akerboom dook in de besluitvorming voorafgaand aan het Energieakkoord beginnend bij de eeuwwisseling. “Dan zie je fases voorafgaand aan het akkoord waarin die 6.000 MW allang wordt genoemd, maar waarin burgers nog niet mee kunnen praten”, zegt Akerboom. “Vervolgens doet de overheid ‘locatie-onderzoek’ en zegt wederom tegen de burger: ‘We doen alleen maar onderzoek dus er kan nog niet worden ingesproken, er zijn geen concrete plannen maar alleen zoekgebieden. We zijn nog niet bezig met praktische invulling en dus is er nog geen inspraakprocedure.’”

Maar in al deze voorbereidende werkzaamheden is er eigenlijk al veel besloten, stelt Akerboom. “De volgende fase is het opstellen van een concreet inpassingsplan met precieze locaties van windturbines. De burger die op dat moment bezwaar kan en wil maken, krijgt vervolgens te horen: ‘De locatie is al gekozen dus daar gaan we het niet meer over hebben.’”

Tegen de tijd dat de plannen bij de mensen komen is de keuze voor windenergie al gemaakt, staat al vast dat er een windpark komt en hoeveel vermogen het zal hebben. Mensen komen met alternatieven maar de overheid zegt: ‘We hebben al vastgesteld dat er zoveel MW moet komen.’ Maar dat was jaren eerder en toen kon de burger niets zeggen.”

Zo blijft de vraag over, stelt Akerboom: “Wanneer kon de burger eigenlijk meepraten? Mensen mogen zo weinig meepraten over windparken dat deze studie van de Noordoostpolder al toont dat de burger feitelijk geen inspraak heeft.”

De inspraak die de burger rest, is het indienen van een zienswijze op een inpassingsplan. Dit draait uit op technische bezwaren tegen aspecten van plannen, zoals overlast door slagschaduw en lawaai of effecten op vogelstand. “De overheid veegt alle technische argumenten van tafel”, stelt Akerboom. Dit is te zien bij [elke uitspraak van de Raad van State](#) op bezwaren tegen windparken. In grote lijnen vinden alle windparken doorgang als gepland.

Gebrekkige inspraak ondermijnt vertrouwen in overheid

“We zitten met een systeem dat echt niet heeft gewerkt”, zegt Akerboom. “Mensen hebben serieuze klachten, maar worden weggezet als egoïstisch. Alle legitieme argumenten die burgers hebben, worden niet serieus genomen. Daardoor denken mensen: ach die overheid, laat maar, want ze doet toch wat ze wil. In de noordelijke provincies is dat vooral te merken, en wordt verzet tegen windparken nu dan ook als ‘[terrorismedreiging](#)’ gekenmerkt. De overheid moet zien dat de huidige besluitvorming waarin alles stuk voor stuk wordt dichtgetimmerd niet werkt. Als men de overheid niet vertrouwt dan is dat een slecht begin als de overheid nog eens wat wil.”

Voor nieuwe plannen in het kader van de energietransitie zal de overheid een andere route moeten kiezen, meent Akerboom. De eerste stap is burgers niet langer als obstakel zien. “Door het verzet van burgers tegen windparken wordt al snel gedacht dat mensen ‘niets willen’, maar dat is niet zo. Er zijn heel veel mensen die iets willen met de energietransitie, en die mensen moeten een kans krijgen. Als de overheid dat

afkapt omdat zij nu eenmaal bepaald heeft hoe iets moet, dan zal dat slecht uitwerken.”

Deze constatering is ten eerste relevant voor de beëindiging van de 'gasverslaving'. “Als 'van gas los' niet beter wordt aangepakt, zal dat geen succes worden. De overheid moet echt in gesprek gaan met lokale coöperaties, met mensen die al bezig zijn in wijken, voordat concrete oplossingen worden bedacht. Een burger confronteren met een concreet plan zal niet werken. Als de overheid bij mij langskomt en zegt: u moet nu van gas los en over naar warmtenet, dan zou ik ook eerst wel even na willen denken. Het is heel slecht om mensen collectieve zaken op te dwingen.”

Akerboom ziet een verbetering in de lopende onderhandelingen voor het Klimaatakkoord. Via zogeheten regionale energiestrategieën moeten lokale overheden meer zeggenschap krijgen over de energietransitie in eigen huis, anders dan de windparken die sommige gemeenten via de rijkscoördinatieregeling onder dwang kregen opgelegd.

“Geen enkele overheid is verplicht om de specifieke opvattingen van het publiek op te nemen”, schrijft ze in de conclusie van haar proefschrift. Maar “de manier waarop de participatie plaatsvindt voelt nu bijna als 'een vakje aanvinken'.” Misschien niet de juiste wijze om participatie een invulling te geven, schrijft Akerboom, en besluit: “Omdat voldoende maatschappelijke acceptatie essentieel is om de energietransitie succesvol te realiseren, verdient dit probleem meer aandacht.”

Hoe het wel zou moeten? “Mijn deliberatieve ideaal zou inhouden dat de overheid echt met de burger in gesprek gaat.”

Door Hans van der Lugt

Meest gelezen

Innovatieve hittepanelen: de terugkeer van de micro-WKK

'Waterstof heeft faciliterende functie'

Inergie: bekende naam, nieuwe warmteleverancier